

Nurullah Genç’in Birkaç Deli Güvercin’i Üzerine Notlar

Yrd. Doç. Dr. Mahfuz ZARİÇ

Dil, mucizedir. İster ilahi kaynaklı olsun ister insani. Mu’ciz, mu’cize; acze düşüren, hayrette bırakan demek. Dilin mucizelerinin başında edebiyat gelir. Ve edebiyatın en ihtişamlı mucizesidir şiir. Edebi türlerin anası ve şahı olan şiirin mucizesi ve gizi ise şiirsel dilinde mahfuzdur.

Ciddiyetle kaleme alınmış her inceleme/eleştiri yazısı bir iltifat nev’indedir. Ve maalesef şu kısa ömürde iltifata layık pek çok edebi şahsiyete yazılarımızda layıkıyla yer vermek mümkün olamamaktadır.

Şiirin, sözcüklerle örülen bir dil sanatı olduğunu gösteren Nurullah Genç, sahip olduğu duyarlıkları ve değerleri gözeten şairlerimizdir. Nurullah Genç’in endişelerinin ve ıstıraplarının kaynağı, gelenek olarak adlandırılan temel değere dayanmaktadır. Gelenek denilen geniş manalı kavramla hakikatte çoğu kez İslam kastedilir. Birilerini gelenekçilikle itham edip küçültmek isteyenler, dini değerlerin hayattan her ne şekilde olursa olsun uzaklaştırılmasını arzulayanlar ve kendisinin gelenekçi olarak nitelendirilmesine rıza gösterenler nedense bu kavramı bir perdeleme aracı olarak kullanmaktadır.

Geleneksel, milli, manevi vs. ne dersek diyelim İslami hassasiyetleri dikkate alan edebiyat sahası günümüzde iki düzlemde temsil edilmektedir. Bunlardan ilki ve daha fazla bilineni popüler “hidayet edebiyatı” olarak adlandırılmaktadır. İkincisi ise estetiği, sanatı, edebiyatı, şiirselliği önelemekte veya en azından bunları İslami değerlerle eşit önemde görmeye çalışmaktadır. Bu gruptakiler

“İslami edebiyat” olarak adlandırılmayı beklemektedir. Bu noktada İslami edebiyatı özümsemenin ve bunu benimsetmenin, hidayet edebiyatı yapmaktan çok çok daha müşkülathı olduğunu belirtmek de gerekmektedir. Çünkü estetiği gözeten edebiyatın kendisi de estetik gibi bir anlamda bir dindir. Ve biliriz ki bütün

dinlerde üzerinde uzlaşılan “ortak/müşterek/eşit sözler” bulunmaktadır. Bu ortak sözlerle konuşanlar “öteki olma / ötekileştirme” sorununu da büyük ölçüde aşmış olurlar.

***

Bir şiirin iklimine girebilmek için öncelikle şair sesin kime ait olduğunu ve şiirde kime hitap edildiğini belirlemek gerekmektedir. Bağlama dayalı şiir incelemesi yapılırken bunların yanısıra, arzulanan okur tepkisi; duygu, düşünce ve hayaller; temler, imgeler, motifler, leitmotivler; iletişim kanalı olarak tercih edilen sözcüklerin türleri, cümlelerin nitelikleri; gözetilen dengeler-sergilenen duruşlar; öznellik-nesnellik, fizik-metafizik, arzular-kaçışlar, değerler-yitimler, övgüler-yergiler, dil ve üslûpta aleladelik-derinlik-üst dil; karşı çıkışlar-boyun eğişler, karmaşa/kaos/çalkantılar-durulmalar gibi unsurlar üzerinde durulabilir.

Şiir bir söz sanatıdır. Söz, şiirin hem ham maddesi hem de ürünüdür. Yani şair sözü hem kullanır hem de tüketir. Bir yandan da yeni sözler üretir. Bir şiirin talihi, bir açıdan sözlerinin gücüne yani farklı muhatapları adedince farklı hayallere, çağrışımlara, anlam zenginliklerine hamil olmasına bağlıdır.

***

Nurullah Genç’in “Birkaç Deli Güvercin” adını verdiği şiir kitabı, “muamma göğü gizler” ve “gelince mahşer bile” alt başlıkları ile iki bölüme ayrılmış. İkinci bölümün son altı şiiri ise bir çerçeve gözetilerek “kilit”, “süret”, “resim”, “tehdit”, “istilâ” ve “son” olmak üzere birer sarsıcı sözcükle adlandırılmış. Şiir başlıkları, şiir dilli açısından hem tematik ilgiler hem de şairane endişeler taşımakta. Şairin kitabına ad olan “birkaç deli güvercin” sembol-imesi de “son” şiirinde yer almakta.

1.kilit

“kilit” şiirinde öncelikli muhatap, şairin kendisidir. Şair, zıtlıklara, çözümsüzlüklere, eskilerin tabiriyle “derdiyle hoş” olmaya fena hissiyle davet etmekte.

“kilit”, bu şiirde nihayetinde kulak verilmesi ve kalbe yol alması gereken söz demektir.

Kalp bir tabuta benzetilmiştir. Genel inanışımız; düşüncelerimizin aklımızda, duygularımızın ise kalbimizde cereyan ettiği yönündedir. Böylece hisler manzumesinin salası da okunmuş olmaktadır. Bu durumda paslı kilit, kalpten gelmeyen ve kalbe yol açmayan tesirsiz-ruhsuz sözler demek olacaktır.

Burada bahsi geçecek şiirlerin genelinde muhatap, şairin iç benidir. Şair kendisini yargılar, sorgular. Kendiyle yüzleşir. Bu metot ötekileştirme hastalığımızın da çaresi olmaktadır. Mezar, şiirde hayat muhasebesinin görüleceği manzume olmuştur. Nekir-Münker “sorgu hâkimi” hükmündedirler. Hâkimler, biliriz suçlamazlar; ancak hüküm verirler. Oysa savcılar faklıdır. Savcılık makamı, bir yönüyle de vicdan demektir. Edebiyat terminolojisindeki “manzume” sözü ise konsantre şiir de demektir. Eksiklik fazlalık yoktur manzumedeki. Onda her şey hesaplı kitaplıdır. “kilit” bir ayna/yüzleşme şiiridir. Tefekkür şiiridir ki bu tefekkürün sonu ölüme çıkmaktadır.

2.sûret

Bir şiirin başarısı çoğu zaman, bir ritim dâhilinde veya serbest çağrışımlarla okurunun / dinleyicisinin ruh ikliminde hayallere, duygulara ve düşüncelere yol açabilmesinde gizlidir. “sûret” bu manada “intihar”, “şafak/ayrılış”, “yıldırımlara eş korkular”, “düşlerinden vurulan çocuklar”, “aldatılan ufuklar”, “uyuyan ses ve toprak”, “uyan çöl ve ateş” türünden sembol-imgelerle örülü etkili bir şiirdir.

“sûret” nihayetinde yitirilebilir fani benlik demektir.

“Ses”, makul düşünce; “toprak”, hayatın üzerinde gündüz vakti cereyan ettiği alanlar demekse “çöl”, daha ziyade geceleyin canlılığın görüldüğü alanlar demektir; “ateş” de kaosa, savaşa ve yıkıma bir göndermedir.

3.resim

Ölüm konusu etrafında yol alan bu son şiirlerden “resim”de şair, şiir duygusunu aktarabilmek için yine imgelere yaslanmıştır. Bu şiirin anahtar sözcükleri; ses, göç, çöl, toprak, ateş, korkudur. Bu şiirde leylaklar ağlatır, duygular firuze(den)dir, acının dalgalı

rihtımları vardır; ayna boşluktur, bilmezdir; parmak uçları, kanlı bir kadın gölgesidir; şehrin alın sarnıcı mâtem kokar, bu şehrin korkuları çocukların hayalinde birikir, aşk göçebedir, ağıt yakar...

“resim” özetle kader aynasındaki sûrettir.

Yaşlılık alametleri gösteren insanın matemi, endişeleri, çocukların hayaline sirayet etmektedir. Şiirde toprağa bakanların uykusunu bölen sesin de sabah ezanı olduğu, “umutsuz avarelerin” kuytuları inletmesiyle hissettirilir.

4.tehdit

“tehdit” aynadaki resimde yer alan sûrettir, o sûretteki uzak düşmüş insanoğlunun benliğidir, sözüdür.

Bir zamanların ejder hükmündeki bir ölüsüyle, kırılma umut dünyasıyla, maziyle yüzleşilince insanoğlu, tezatlarla sürüklenir. İsyân ve küf rengiyle parlayan kanatlara bürünen mazi, gökyüzünde sürüngen bir aslan pençesi oluverir.

Şairin bende hep dediği “sabıkalı bir geçmişin damarı” da muhtemelen İslam yerine kullanılmıştır. Çünkü bir birleştirici, bütünleştirici unsur olarak ihtiyaç hissedilmediği zamanlarda hemen gözden çıkarılabilmektedir “İslam” ve bir sabıka kaydı hükmüne geçebilmiştir.

5.istilâ

Hız. Hüseyin “Hayat iman ve cihattır.” demiştir. Şair de direnen ruhun bir ferman olacağını söylemektedir. Bir fermanın kıymeti ve etkisi, öncelikle kimden geldiğine bağlıdır. Ruh çamura kendisinden bahseden yegâne hükümdar, fermanın da sahibidir.

“istilâ” şiirinde leitmotiv işlevindeki anahtar sözcükler; ruh, toprak, ateş, resim/(sûret), ateş/volkan/alev, umut, mahremiyet ve yalnızlıktır. Bu şiir de ölüm kaçınılmazı etrafında şekillenmiştir. Şiirde mustarip olanın ve ıstıraplarını ölümden sonrasına taşıyacak olanın “ruh” olduğu vurgulanmaktadır.

“istilâ”, bir tür duygu tufanıdır. Bu tufandan kaçış da Nuh Tufanı’ndaki gibi dağlardır.

Ruha gizlenecek mekân olan “âteşin ve çiçeğin dünyası” cennet ve cehennemi çağırıştır. Şiir bizi, Cenneti de Cehennemi de içimizde taşıdığımız gerçeğiyle yüzleştirir. Değerler kaidesi veya manzumesi olarak bize kabullendirilmeye çalışılan insanîyetin bir de “cehennem” yüzünün olduğunu hatırlatır.

Şair, “akıbet” hakkında da haberler verir: “beyaz renge dairse geçmişinde resimler / alevin dudakları umuda yasaklanır”.

Ve “resim” bu şiirde ameller manzumesi olur.

Umut “reca”dır. Ruh, korku ve ümit kanatları sayesinde uçan bir candır. “siyahsa can” ateşin dünyasında “her nefeste bir volkan dirilir,”. Çiçeğin dünyasından ayrı kalış, vahim bir yara olarak kalpte yalnızlığa dönüşür.

6.son

“son” Âdem’den ve Havva’dan doğma insanoğlunun ölümle noktalanmış yolculuğunun, şairin hakikat dünyasında ise bir rüyadan uyanışının şiiridir.

Bizi anlamaya ve anlatmaya çalışan şair sesi, meramını paylaşmak için “ülfet” dediğimiz değerden yola çıkar. “mühür son kez vurulur alnımıza; gideriz” diyen ses, kaderimizin alnımıza hayat maceramızla yazıldığını hatırlatır. Ölüm denen ve sahibine gönderme olan mühürle son bulduğunu, ardından yeni bir yolculuğun/hayatın başladığını hissettirir. Burada ülfetten, yitirilen bir değer olarak söz edilir. Yoksulluğun, “avcılar” ürettiği, tahribat yaptığı; sığılın, insan benliğini istilâ ettiği anlatılır. Şairin imge dünyasında çılgılık, gülleri örter. Gönüller yıkılmıştır. Memleket kayıptır. Irmaklar unutulmuş, çaresiz, bulanık ve başıboştur. Bitkin ve seyyaresizdir. Yaşamak her an faniliği duyuran kırık bir kayıptır. Bozulansa öz’dür. Sonuçta “ne siyah siyahlığa aşınadır, ne de ak” Mustarip gönüller, şairin diliyle deli güvercinler, insanlığın yol göstericilerini, irşad kaynaklarını, “devasa kandillerini” aramaktadır.

Güvercin, bize dayatılan anlamının yanı sıra vefa, sadakat, dinginlik, ülfet, muhabbet, aşk, hasret ve vuslat duygularının da sembolüdür. Güvercin dosttur. Güvercin temizdir. Güvercin vakardır. Güvercin

sükûnettir. Güvercin demkeştir. Güvercin incitilse de incitmez, incitemez. Güvercin hamidir. Delisi, delireni olmayan canlılardır güvercin.

Hız. Ali gibi, Mevlana Celalettin gibi güvercinlerle ülfet kurabilen insanlardan olmak, kendisini güvercin safvetiyle özdeşleştirebilmek tek başına bir mutluluk kaynağı olsa gerek. Güvercinin gerdanlığını hayatı boyunca -sükûnet içinde ve güncelin telaşı dışında- seyredilebilmek fırsatını bulamamış insanlar, çoğu kez en hafifinden gülümseyerek geçişirirler güvercin ilgisini, güvercin sevgisini.

Ölüm, nihayet her insani fırtınayı durultan kalkıştır. Ölümden geriye kalanlar “resimler”dir. Yüzleşmede aleyhte şahit bile olabileceken bedenimiz, yüzleştiğimizde “kendi sesimiz bile yabancı...” olabilmektedir kendimize. Şairin “son” şiirindeki “hüzün de yakışmadı fani dünyada bize” dizesi ise “Nazım Hikmet” şiirinin şairi Hilmi Yavuz’a bir cevaptır, bir selamdır.

Vesselam...